

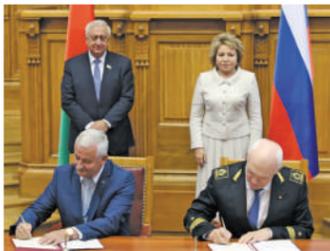
ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● № 14 (3602) ●

● ПАНЯДЗЕЛАК, 29 ЛІПЕНЯ, 2019

ВЫДАННЕ “ГОЛАС РАДЗІМЫ” ЧЫТАЙЦЕ НА ПАРТАЛЕ ZVIAZDA.BY

**Нататкі
пра VI Форум
рэгіёнаў
Беларусі і Расіі**
Стар. 3

**“Яечня
сяброўства”
ў Краславе**
Стар. 6

**Андрэй
Грамыка.
Новыя факты
з біяграфіі**
Стар. 7

РЫТМЫ ЛЕТА

Жывём — жнівом!

На палях Беларусі поўным ходам ідзе ўборка збожжавых культур

З такім надвор’ем, як сёлета ў Беларусі — на пачатку лета стаяла суш-гарачыня, цяпер амаль штодзень дажджыць — усім карціць ведаць: ці будзем з хлебам, з кармамі для жывёлы? Як вядома, уся вытворчасць малака й мяса “стаіць”-грунтуецца на ўраджайнасці палеткаў ды сенажацяў. І паколькі ўборка для краіны — пытанне стратэгічна важнае, то і ўвага да яго ходу — адпаведная. Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка 23 ліпеня правёў рэспубліканскую селектарную нараду па пытаннях уборкі ўраджаю. Кіраўнік дзяржавы паставіў шэраг задач перад профільнымі ведамствамі, кіраўніцтвам рэгіёнаў. Арыенціры ж такія:

збожжавых і зернебабовых палюэца сабраць 8,672 млн тон, рапсу — 766,3 тыс. т, ільнова-лакна — 52,6 тыс. т, цукровых буракоў — каля 5 млн т, кукурузы на зерне — 1,717 млн тон, бульбы — 1,1 млн тон, гародніны — каля 600 тыс. т. Прычым, як падкрэсліў Прэзідэнт, “гэты план павінен быць жалезабетонна выкананы. А выкананне плана, які вызначаны, — закон”.

Для ўдумлівага чытач з гэтай раскладкі добра відаць: якім культурам цяпер аддаюць перавагу беларускія аграрыі, на што робяць стаўку ў гаспадарчай дзейнасці, як манеўруюць з улікам цэнаў на сусветным рынку, шукаючы, як кажуць, сваё месца пад сонцам.

З размовы на нарадзе вынікае: сёлета аграгаспадаркам важна папоўніць кармавыя рэзервы — як збожжа, так і травяністых кармоў. Зрабіць запас гады на паўтары-два. Пры тым звярталася ўвага на захаванне тэхналогій, якасць кармоў, на неабходнасць будаваць сьнажныя траншэі: яны сябе добра зарэкамендавалі ў сучаснай жыўлагадоўлі. Рэкамендаваў Прэзідэнт шырэй выкарыстоўваць і рулонныя прэсы, з абгортваннем рулонаў палімернай плёнкай: “Траву скасіў, у валок згарнуў і скруціў у рулон і ў плёнку, унёс кансервант і, калі не можаш свечасова звесці, — гэта ўжо кармы, і прытым добрыя”.

Яшчэ адна сучасная тэхналогія тычыцца нарыхтоўкі кукурузы на корм, але пры тым важна правільна яе высушыць. У беларускіх перадавых гаспадарках кукурузу плюшчаць (ёсць такія плюшчыльнікі) і закладваюць у поліэтыленавыя рукавы (іх вырабляюць у краіне). “Гэта танна, і трэба гэтым займацца”, — звярнуў увагу Прэзідэнт.

Шэраг пытанняў, якія датычацца сучаснай сельгасвытвор-

Аляксандр Лукашэнка гутарыць з механізатарамі гаспадаркі “Радуга-Агра” пра новую тэхніку

часці, абмяркоўваліся ў шырокім коле спецыялістаў, прадстаўнікоў улады Гомельшчыны ў часе нядаўняй рабочай паездкі Прэзідэнта ў Веткаўскі раён. Кіраўнік дзяржавы падрабязна знаёміўся з вынікамі сацыяльна-эканамічнага развіцця Гомельскай воб-

ласці й раёна, з перспектывамі развіцця прадпрыемства “Беларуснафта-Асобіна”. Як ідзе ўборка зерневых — тое Прэзідэнт глядзеў у гаспадарцы “Радуга-Агра”, там жа ішла зацікаўленая размова пра перспектывы развіцця “Гомсельмаша”. Аляксандру Лукашэнку паказалі, як працуюць новыя камбайны (на газаматорным паліве, гусенічным і паўгусенічным ходзе), ён гутарыў з механізатарамі пра якасць, асаблівасці гэтай тэхнікі.

Іван Ждановіч

Даведка ГР. Уборачныя плошчы збожжавых і зернебабовых культур (без кукурузы, грэчкі, проса) сёлета ў Беларусі — гэта 2251 тыс. гектараў. Цяпер вядзецца масавая ўборка ўраджаю. Сярэдняя ўраджайнасць — каля 31 цэнтнера з гектара.

ТРАДЫЦЫ

На Ангары да світальнай пары

Беларусы Іркуцка зладзілі Купальскае свята, на якое сабралася каля дзвюх соцень гараджан і жыхароў з іншых месцаў Прыбайкалля

Маляўнічая паляна на 46-м кіламетры Байкальскага тракта ў ноч з 22 на 23 чэрвеня напоўнілася чараўніцтвам. Там адзначалі свята найвысокага Сонца — летняга сонцастаяння. Там, як здаўна павялося ў Купальскую пару, зівалі вянкі, вадзілі карагоды вакол вогнішча, свята поўнілася песнямі, гульнямі й танцамі.

Партал у Купалле

Каб дабрацца на паляну, з Байкальскага тракта ехалі па адной з вузкіх лясных дарог. Вершаліны дрэў змыкаюцца над галавой, пад коламі машыны — лужыны, наперадзе — зялёны калідор. А потым нечакана — паляна, што зачароўвае з

першага погляду. Які дзівосны там бераг Ангары! Яркае разнатраўе, тонкія водары кветак і зёлак змешваюцца з рачнымі пахамі. Скрозь пахмурнае неба прабіваюцца прамяні сонца — і здаецца: сама прырода рыхтуецца да чароўнае ночы. А народныя беларускія спевы, дзяўчаты й хлопцы ў нацыянальных строях толькі ўзмацняюць адчуванне, што ты — нібы ў іншае вымярэнне трапіў, прайшоўшы праз праз браму-вароты, аплеценныя галінкамі дрэў і травамі-кветкамі. Вось такі зялёны, рукатворны партал у Купалле — ці ж не сапраўднае светлае чараўніцтва!

Іркуцкія беларусы ладзяць Купалле ў Прыбайкаллі ўжо ў 24-ы раз. Кіраўніца Іркуцкага таварыства беларускай культуры імя Яна Чэрскага Алена Сіпакова кажа, што цікавацца да свята вялікая. І сёлета прыйшлося арганізатарам дадатковы транспарт заказваць. Многія едуць на сваіх аўто, шмат дзяцей. Святочны настрой не згасіў нават начны дождж: прапанову арганізатараў вывесці іх у горад купальцы з удзячнасцю адхілілі ды засталіся ў Купальскай казцы да раніцы.

Таямніцы традыцыі

На пачатку свята дзяўчаты-жанчыны стварылі кола, у якім зівалі вянкі пад бе-

ларускія напевы. Мужчынам у тое кола заходзіць нельга. Як тлумачыць мастацкая кіраўніца Купалля, старшыня Іркуцкага гарадскога аддзялення Таварыства беларускай культуры Юлія Пермінава, гэтую абрадавую дзею праводзяць выключна жанчыны — як зберагальніцы традыцый, дамашняга ачага, павязі паміж пакаленнямі. Жанчына род прадаўжае, і менавіта ў яе ўладзе абрадавымі дзеямі наварыць добры ўраджай: “Купалле — гэта ж не толькі пра сонцаварот, калі Сонца на зіму паварочваецца, дзень караее. Гэта ў вялікай ступені — пра жыццё наша, фізічнае й душэўнае здароўе, а таксама й пра ўраджай. Бо калі недарод — то звядзецца й род. Абрады Купальскія спрадвеку ладзяцца й для таго, каб год быў — з хлебам, паспяховым, каб было чым карміцца. Сама жанчына дзяцей нараджае, фактычна як зямля, даючы “ўраджай”, прыплод у род. Таму й такое паважлівае стаўленне да яе ў беларусаў”.

Звіванне вянкоў у Купальскую ноч — адзін з найстаражытных славянскіх звычаяў. Кажуць, у такую пару расліны

Моладзь пры Купальскай браме-партале

набіраюць сілы й маюць чудадейныя, лекавыя ўласцівасці, здольныя адганяць усякую нечысць. Купальскі вянок — важны элемент абрадаў, прычым такі галаўны ўбор прызначаны пераважна для незамужніх дзяўчат. У некаторых мясцовасцях вянком упрыгожвалі й само Купальскае вогнішча. Удзельніцы “Купалля на Ангары” скарыстоўвалі разнастайныя кветкі, травы. Неверагоднай прыгажосці працэс: бярэмя люцікаў, купальніцы (пад Іркуцкам называюць жаркі), вярбены ды іншых кветак ператварецца ў вянкі. А іх звіль — зладзілі жаночы карагод: таксама з сакральным значэннем.

→ **Стар. 4**

ISSN 0439-3619

9 770439 361003

1 9 0 1 4

КУЛЬТУРНАЯ ПРАСТОРА

Дыялогі на фоне
“Славянскага базару ў Віцебску”

У багатай фэст-праграме вядомага творчага форуму даўно прапісаўся круглы стол, прысвечаны праблемам культуры й мастацтва

Шмат гадоў ладзяць сустрэчы за круглым сталом супольна міністэрства інфармацыі і культуры, а таксама Выдавецкі дом “Звязда”. І сёлета прадстаўнікі СМІ, дзеячы культуры разважалі ў Віцебску: як жа навучыцца трымаць баланс паміж забаўляльным і сур’ёзным? І што застаецца ў нашых душах, калі заканчваецца падобныя масавыя імпрэзы?

Поле для дыялогу акрэслілі так: “Культура і мастацтва як крыніца развіцця духоўна-маральных каштоўнасцяў. Роля СМІ ў фарміраванні агульнай культурнай прасторы славянскіх народаў”. Распачаў імпрэзу генеральны дырэктар Нацыянальнага музея Султана-

краін — усё больш. Сёлета, дарэчы, былі госці больш чым з 40 краін. А фестываль з яркім забаўляльным характарам у апошнія гады ператварыўся ў вялізны мультыкультурны форум. Цяпер гэта зручнае месца, дзе можна не толькі паказаць Беларусь з добрага боку, але й асэнсаваць саму з’яву, абмеркаваць надзённыя праблемы.

Старшыня Беларускага саюза мастакоў Рыгор Сітніца лічыць: “Славянскі базар у Віцебску” — адзін з прыкрытых брэндаў краіны, і гэта ўжо з’ява культуралагічная. На яго погляд, час патрабуе новых формаў творчасці. У прыватнасці, спадар Рыгор за тое, каб крыху больш на фестывалі бы-

заўважыўшы: у фестывалю ёсць база й аснова, якім і маладое пакаленне здольнае здзіўляцца. Яна спаслалася на староўчыя, захопленыя водгукі дачкі, якая “ў гэтыя дні гуляе па Віцебску”. Аднак павінны ж адкрывацца й новыя пляцоўкі. На думку спадарыні Алёны, творчы патэнцыял прэзідэнта і паэтаў на “Славянскім базару ў Віцебску” выкарыстоўваецца пакуль што не ў поўнай меры.

У цікавай, дабрамыслявай дыскусіі за круглым сталом паўдзельнічалі старшыня Віцебскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі Тамара Краснова-Гусачэнка, пісьменніца, літкрытык і перакладчыца Юлія Алейчанка, вядучая тэлеперадачы “Добрай раніцы, Беларусь!” Святлана Бароўская, дырэктар — мастацкі кіраўнік Беларускага дзяржаўнага ансамбля “Песняры” Раман Козыраў, вядомы спявак, музыка й кампазітар Пётр Ялфімаў ды іншыя цікавыя людзі.

Удзельнікі сустрэчы дзяліліся сваім бачаннем таго, як развіваецца беларуская, сусветная культура й мастацтва ў цяперашнім часе. Разважалі: як уплываюць яны на духоўны, маральны патэнцыял народаў, людзей розных пакаленняў. Выказваліся слушныя меркаванні наконт таго, як фестываль “Славянскі базар у Віцебску” спрыяе ўмацаванню самых разнастайных, у тым ліку й міжнародных культурных сувязяў, як суданосіца з духоўнымі традыцыямі беларусаў, ці дае імпульс для крэатыўнага, творчасці ў іншых сферах жыцця, для працы душы. Ці вядзе, урэшце, да Храма? Бо, як вядома, у адным з савецкіх фільмаў часоў перабудовы гучала такое вызначэнне: “Калі дарога не вядзе да Храма — то навошта яна?”.

Рыгор Гарэшка

СА СТУЖКІ НАВІН

3 суседзямі — па-суседску

Пра тое, што Беларусь мае намер больш актыўна развіваць эканамічныя адносіны з Латвіяй, заявіў Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка 26 ліпеня на сустрэчы з Міністрам замежных спраў Латвіі Эдгарсам Рынкевічам.

Аляксандр Лукашэнка і Эдгарс Рынкевіч

Абмяркоўваліся ў шэрагу іншых пытанняў эканомікі, гандлю. Цяпер беларуска-латвійскі тавараварот — амаль \$ 600 млн — недастатковы з улікам магчымасцяў, перакананы Аляксандр Лукашэнка.

Кіраўнік дзяржавы больш шырока закрануў заходні вектар знешнепалітычных адносін Беларусі: “Мы хочам добрых стасункаў з Заходняй Еўропай, з Еўропай наогул, Еўрасаюзам, ЗША. Я як чалавек, які ў палітыцы нямаю гадоў, разумею гэта і разумею, што значыць ЕС і Амерыка, але мы ніколі, ні за якія грошы не станем рваць нашы адносіны з брацкай Расіяй”.

Аляксандр Лукашэнка падзякаваў за запрашэнне наведаць Латвію і запэўніў, што ў бліжэйшы час мае намер гэта зрабіць. Галоўнае — каб быў добры вынік ад такой паездкі, для гэтага ж патрэбна добрая прапрацоўка пытанняў двухбаковага парадку дня.

Пра тое, што Беларусь зацікаўлена ў паглыбленні гандлёва-эканамічнага, інвестыцыйнага супрацоўніцтва з Латвіяй, казаў і Прэм’ер-міністр Беларусі Сяргей Румас на сустрэчы з Эдгарам Рынкевічам. Сяргей Румас выказаў зацікаўленасць у працягу канструктыўнай лініі Латвіі па ўмацаванні беларуска-еўрапейскага дыялогу, ліквідацыі перашкодаў для актывізацыі крэдытна-інвестыцыйнай супрацы Беларусі з краінамі Еўрасаюза. Прэм’ер-міністр лічыць перспектыўнай супрацу з Латвіяй у ІТ-сферы. Сяргей Румас пацвердзіў запрашэнне прэм’ер-міністра Латвіі наведаць Беларусь з візітам.

Іван Іванаў

Зацікаўленая размова за круглым сталом у Віцебску

та Аман Джамаль Мусаві — аповедам пра тое, як развіваюцца кантакты паміж дзвюма краінамі, планами пра ўдзел Амана ў “Славянскім базару-2020”.

Мадэратар сустрэчы, дырэктар-галоўны рэдактар Выдавецкага дома “Звязда” Павел Сухарукаў звярнуў увагу: штогод удзельнікаў з розных

ло джазу, а таксама нейкіх класічных формаў. Творца перакананы: больш трэба думаць пра форму. І тады форум не толькі захавае сябе, але й прыцягне новае пакаленне прыхільнікаў.

Гэтае меркаванне падтрымала першая намесніца старшыні Саюза пісьменнікаў Беларусі Алена Стэльмах,

ПРЭС-ТУР

Прадстаўнікі расійскіх СМІ, вядомыя блогеры Расіі баывалі ў Беларусі, калі краіна святкавала 75-годдзе вызвалення ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў

3 і 4 ліпеня ладзіўся гэты святочны прэс-тур, і я быў у ім — як прадстаўнік суполкі беларусаў Кабардзіна-Балкары, якая цесна супрацоўнічае са СМІ Беларусі, газетай “Кабардино-Балкарская Правда”. У чарговы раз пераканався: мая Бацькаўшчына памятае сваю слаўную й трагічную гісторыю, пра напоўненыя пакутамі, болей дні, гады Вялікай Айчыннай вайны. Нагадваюць пра тое больш за 8 тысяч помнікаў і абеліскаў, мемарыяльных комплексаў, музеяў, пахаванняў. Кожны з іх — гэта Памяць Народа, гэта маўклівая, але яскравыя сведчанні пра нейчыя лёсы-жыцці, страты, подзвігі.

Сярод месцаў, што наведвалі, быў Мемарыяльны комплекс “Трасцянец” пад Мінскам. Найбуйнейшае на тэрыторыі Беларусі месца масавага знішчэння людзей у гады акупацыі: там гвалтоўна абарвалася звыш 206 тысяч жыццяў. Гэта былі людзі розных нацыянальнасцяў, сярод іх шмат і яўрэяў

Сцежкамі болю, дарогамі радасці

Удзельнікі прэс-тура ля мемарыяла ў Шунеўцы

з краін акупаванай фашыстамі Еўропы. Трасцянец па колькасці ахвяр, казалі нам, саступае толькі Асвенцэму, Майданеку й Трэблінцы. Імёны тысяч ахвяр нацысцкіх злачынстваў пад Мінскам невядомыя...

Яшчэ мы баывалі ў Бягомльскім музеі Народнай Славы — ён расказвае ў асноўным аб партызанскай барацьбе, Барысаўска-Бягомльскай партызанскай зоне. А з народнымі мсціўцамі захопнікаў, як вядома, змагаліся нялюдскімі метадамі. Наведалі Мемарыяльны комплекс “Праклён фашызму” на месцы вёскі Шунеўкі (Докшыцкі раён): там

22 мая 1943 года карнікі спалілі вёску разам з жыхарамі — як і ў Хатыні. А дзяцей пакалі ў калодзеж. Нам паказалі рэканструкцыю трагедыі. Боль, гнёў, слёзы, жаж ад убачанага выклікае нават рэканструкцыя... У тым, партызанскім рэгіёне Віцебшчыны спалена было 99 вёсак, знішчана больш за 20 тысяч мірных вясцоўцаў. Дарэчы, у электроннай базе “Беларускія вёскі, спаленыя ў гады Вялікай Айчыннай вайны”, іх больш за 9000. Прычым 600 так і не адноўлены, у тым ліку фальварак Янопаль у маім родным Жабінкаўскім раёне Брэстчыны. Ён сёлета ўнесены ў Вогненны спіс

пад № 9097. У Янопалі карнікі забілі 11 чалавек, і дзяцей у тым ліку. А наша суполка “За яднанне, Сябры!” з дапамогай сяброў-журналістаў з Беларусі спрыяла таму, каб мадэратар сайта “Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь” унёс дапаўненне ў базу дадзеных. Гэта — наш агульны радок ва ўсенародную Кнігу Памяці.

І яшчэ ёсць адно памятнае месца на Віцебшчыне, пад Ушацямі: Мемарыяльны комплекс “Прачы” — якраз там прарвалі блакаднае каліцё 16 партызанскіх брыгад, знясіленыя баямі з фашыстамі. Гітлераўцы хацелі знішчыць Полацка-Лепельскую зону, якую называлі партызанскай рэспублікай: 1220 населеных пунктаў, 80 тысяч мірных жыхароў! І ўвесну 44-га супраць 17 тысяч партызан да межаў партызанскай зоны падцягнулі больш за 60 тысяч карнікаў. А ў ноч з 4 на 5 мая каліцё было прарвана. Звыш 2 тысяч партызан і бяззбройных людзей палегла. Партызаны ж, вырваўшыся з акружэння, працягвалі барацьбу да падыходу Савецкай арміі, а потым і ў яе шэрагах.

У Мінску наведвалі мы Дзяржаўны музей гісторыі Вялікай

Айчыннай вайны — новы яго будынак на Праспекце Пераможцаў, пры Парку Перамогі. Там шмат унікальных экспанатаў, інтэрактыўных экспазіцый. Усе — пад вялікім уражаннем ад убачанага.

Культурная прэс-тура стаў удзел у імпрэзах, прымеркаваных да Дня Незалежнасці, Дня Вызвалення. Мы запрошаны былі на агляд Урачыстага парадку войскаў Мінскага гарнізона. Дарэчы, у парадзе, апрача падраздзяленняў беларускай арміі, паўдзельнічалі вайскоўцы з Расіі ды іншых краін СНД, Кітая.

Я ганаруся тым, што мой народ, уся Беларусь прадаўжае традыцыі Памяці. Тут і сам ты, казалі мне ўдзельнікі прэс-тура, пранікаешся духам шчырасці й чысціні людзей, іх павагай да слаўнай гісторыі сваёй краіны. Тут памяць пра Вялікую Айчынную вайну — усенародная, бо ў цяжкую для Айчыны хвіліну на барацьбу з ворагам у Беларусі падмаецца ўвесь народ.

Павел Сідарук, старшыня савета Кабардзіна-Балкарскага грамадскага руху “За яднанне, Сябры!”

ПАДЗЕЯ

З Сібіры да Бацькаўшчыны

На VI Форуме рэгіёнаў Беларусі і Расіі адзначалася, што адну з галоўных роляў у развіцці супрацы Навасібірскай вобласці з Беларуссю выконвае тамтэйшы Цэнтр беларускай культуры

VI Форум рэгіёнаў Беларусі ды Расіі, што праходзіў 16–18 ліпеня ў Санкт-Пецярбурзе, меў тэму: “Міжрэгіянальныя сувязі як аснова фарміравання адзінай культурнай і гуманітарнай прасторы народаў Беларусі і Расіі”. Яго ладзілі супольна Савет Федэрацыі Федэральнага сходу Расіі ды Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Беларусі. У складзе навісібірскай дэлегацыі былі Міністр культуры вобласці Ігар Рашэтнікаў, дырэктар тэатра “Чырвоны факел” Аляксандр Кулябін і загадчыца Навасібірскага цэнтра беларускай культуры Анастасія Дзяменцьева. Вядома ж, такія сустрэчы спрыяюць развіццю двухбаковых адносін.

Анастасія Андрэеўна, вярнуўшыся дадому, расказвала: на секцыі “Культурна-гуманітарныя праекты як злучнае звяно духоўнага жыцця народаў Беларусі і Расіі” Ігар Рашэтнікаў рабіў даклад і адзначыў, што наш Цэнтр беларускай культуры выконвае адну з галоўных роляў у развіцці супрацы з Беларуссю. Сама ж Анастасія Дзяменцьева мела дзелавыя сустрэчы з дырэктарам Нацыянальнага гістарычнага музея Беларусі Паўлам Сапоцькам і дырэктарам Нацыянальнай кінастудыі “Беларусь-фільм” Уладзімірам Карачэўскім, так што пазначаны новыя вектары культурнай супрацы. Між урадамі Беларусі ды Расіі ўзгоднены “План мерапрыемстваў да 2021 года па рэалізацыі Пагаднення аб гандлёва-эканамічным, навукова-тэхнічным і культурным супрацоўніцтве”: там каля 40 мерапрыемстваў розных кірункаў. Подпіс пад дакументам паставіў і Губернатар Навасібірскай вобласці Андрэй Траўнікаў. А паміж Мінскім гарвыканкамам і мэрыяй Навасібірска падпісаны План развіцця супрацы на 2019–2020 гады.

Кантакты Навасібірскай вобласці з Беларуссю, як бачым, развіваюцца, пашыраюцца. І, сапраўды, наш Цэнтр таму нямала спрыяе. Аднак будзем шчырымі: культура як сфера дзейнасці чамусьці нярэдка — у “хвасце” спісу, калі вызначаюцца кірункі

супрацы. А культура — гэта і вобраз мыслення, і манера паводзін, і асаблівасці мовы, светапогляду, ментальнасці народа... Не я тое прыдумала! Навукоўцы разумеюць культуру як “сукупнасць створаных чалавецтвам матэрыяльных, духоўных і сацыяльных каштоўнасцяў”. Гэта ўсё, што ёсць вакол нас... І мы ў Цэнтры на карысць беларускай культуры, а таксама на ўзаемаўзбагачэнне яе ў кантактах з рускай працуем. Прыярэтэт дзейнасці: збліжэнне народаў Беларусі ды Расіі праз узаемадзеянне культур.

Але як, спытаеце, гэты механізм дзейнічае? Патлумачу на прыкладах. Калі сёлета на пачатку красавіка мы адзначалі Дзень аднаўлення народаў Беларусі ды Расіі, то прапанавалі сібіракам яшчэ актыўней асвойваць беларускую мову. “Гавары са мной па-беларуску!” — верш Яўгеніі Янішчыц даў назву семінару, што распачаў імпрэзы праграмы “Расія і Беларусь — наш агуль-

асаблівасці маўлення, пастаноўкі націскаў, новыя словы, адгадаем загадкі, чытаем па-беларуску. А колькі пытанняў! Так што цікаваць да мовы ў Навасібірску ёсць, і — дзякуем Валянціне Васілеўне, што сваю любоў ба Бацькаўшчыны, роднай мовы яна й новасібірам па-майстэрску перадае.

Пра тое, што мова — неад’емная частка этнічнай культуры любога народа, гаварылі мы ў часе Адкрытага дыялогу. Паўдзельнічалі ў ім дарадца Аддзялення Пасольства Беларусі ў Расіі ў горадзе Навасібірску Андрэй Гасюк, кіраўніца ЦБК Анастасія Дзяменцьева, старшыня Навасібірскай нацыянальна-культурнай аўтаноміі беларусаў Надзея Санцэвіч, наша гасця Валянціна Панежа, навуковы супрацоўнік сектара фальклору народаў Сібіры Інстытута філалогіі СА РАН Таццяна Дайнека ды іншыя. Заўважым, этнічная культура — паняцце больш шы-

Падпісваюцца беларуска-расійскія пагадненні

культура”, то ён акрэслівае, з чаго складаецца мы самі: як сябе паводзім, апранаем, размаўляем, што ўжываем у ежу, як уладкоўваем побыт, у што верым, якія ў нас каштоўнасці, традыцыі, да якой нацыянальнасці мы сябе адносім, якую краіну лічым роднай...

Па выніках перапісу насельніцтва, у Навасібірскай вобласці жыве каля 8 тысяч беларусаў. Аднак, кажучы, на самой справе — значна больш: толькі яны асіміляваліся. Ёсць тыя, хто родам з Беларусі ды пераехаў у Сібір. Ёсць і беларусы “па крыві”, хто й не быў на гістарычнай Бацькаўшчыне: іх продкі калісьці пераехалі ў Сібір і “ўкараніліся” тут. А інтэграцыя ў блізкае па духу, ды іншае грамадства мае свае наступствы. Ці зберагаюць этнічную культуру продкаў жыхары беларускіх пасяленняў Сібіры? Некаторыя беларускія вёскі даследаваны, “знаходкі” апрацаваны. Выйшла, напрыклад, саліднае навуковае выданне “Фальклор беларусаў Сібіры і Далёкага Усходу”. А колькі ўсяго цікавага-беларускага рассяяна на прасторах Сібіры!

У тую, красавіцкую пару мы нібы адчынілі “куфар” беларускай культуры. Пачуць нашу мову, дакрануцца да этнічнай культуры беларусаў можна было ў часе інтэрактыўна-пазнавальнай праграмы “Беларусь і Сібір” — то была заключная падзея цыкла “Расія і Беларусь — наш агульны дом”. Запрасілі мы на імпрэ-

зу гурт беларускай песні “Завіруха” — і песні гучалі на поўную моц. А народны калектыў ансамбль народнай песні “Вясёлка” паказаў і традыцыйны беларускі абрад сватаўства. Фальклорны гурт “Кумушкі” таксама прыўнёс каларытныя фарбы ў імпрэзу. А яшчэ можна было паглядзець, набыць вырабы з саломкі. Майстэрства — традыцыйнае для Беларусі, а кіраўніца народнай студыі “Пляценне” Вольга Верашчагіна знайшла прызнанне ў такой творчасці. З іншымі сакрэтамі дзеліцца. Мы яшчэ расказвалі, што раней беларуская дзяўчына да 13 гадоў павінна была сабраць-напрацаваць куфар з пасагам. Былі ж у ім прадметы адзення і... для будучага мужа. Пра традыцыйныя строі таксама ішла гаворка на сустрэчы.

А “на салодкае” пакінулі мы нацыянальную кухню. Сакрэтамі гатавання беларускіх страў дзялілася гаспадыня-беларуска Ганна Гур’еўна Матвеева. Наш Цэнтр, дарэчы выдаў зборнік рэцэптаў “Смачна!” — гэта ўсё рэцэпты сямейных страваў ад новасібірскіх беларусаў.

Вось так, сябры мы збліжам — пры дапамозе культуры! — Беларусь і Сібір. Вельмі рады, што наша праца — не дарэмная. І заключаныя ў Санкт-Пецярбурзе новыя дамовы аб супрацы тое пацвярджаюць.

Таццяна Нялюбіна,
метадыстка
Навасібірскага цэнтра
беларускай культуры

Анастасія Дзяменцьева — удзельніца Форуму

ны дом”. А гаварыць па беларуску ахвочых вучыла Валянціна Панежа, выкладчыца з Магілёва. Яна ўжо не раз была ў Навасібірску: дзякуючы дамоў аб супрацы паміж нашым Цэнтрам і Беларуска-Расійскім універсітэтам (Магілёў). Мы засвойваем

рокае, чым нацыянальная культура. Апошняя “абмежавана” тэрыторыяй дзяржавы, а этнічная — не мае межаў. І, напрыклад, мы, беларусы, дзе б ні жылі, можам зберагаць сваю этнічную культуру. Можам — але ці зберагем? Што да тэрміну “этнічная

СУСТРЭЧЫ

Грозны—Мінск: мост дружбы

Пра чачэнска-беларускія літаратурныя, гуманітарныя сувязі гаварылі ў Літаратурным музеі Янкі Купалы

Міністэрства інфармацыі Беларусі, выдавецтва “Мастацкая літаратура” й Літаратурны музей Янкі Купалы правялі круглы стол “Беларуска-чачэнскія гуманітарныя і літаратурныя адносіны”. У Дом Купалы, акрамя беларускіх пісьменнікаў, журналістаў, прыйшлі госці з Грознага — памочнік Кіраўніка Чачэнскай Рэспублікі, дырэктар Чачэнскай дзяржаўнай тэлера-

дыёкампаніі “Грозный” Ахмед Дудаеў, першы намеснік і намеснік дырэктара тэлерадыёкампаніі “Грозный” Ільман Вахідаў і Тамерлан Дайніеў, памочнік дырэктара Арбі Дакшукіаеў.

Размова не выпадкова ішла ў Купалаўскім музеі. Яшчэ раней гэты асяродак літаратурнай памяці наведваў чачэнскі паэт Адам Ахматукаеў. Цяпер ён перадаў у Беларусь часопіс “Точ” з “беларускім выпускам”, дзе ёсць і старонкі паэзіі Я. Купалы ў яго перастварэнні на чачэнскую мову. Дарэчы, Адам Ахматукаеў даслаў і сваё прывітанне

кругламу сталу. З беларускага боку ўдзел у размове прынялі дырэктар выдавецтва “Мастацкая літаратура” Алесь Бадак, намеснік дырэктара гэтага выдавецтва паэт Віктар Шніп, адказны сакратар часопіса “Полымя” Юлія Алейчанка, галоўны рэдактар часопіса “Малодосць” Святлана Воцінава, радыёжурналіст і паэт Навум Гальпяровіч, дырэктарка Літаратурнага музея Янкі Купалы Алена Ляшковіч.

Несумненна, візіт у Беларусь дэлегацыі з Чачэнскай Рэспублікі паспрыяе пашы-

рэнню літаратурных і медыйных стасункаў паміж Мінскам і Грозным. На сустрэчы ў музеі шматкроць згадалася імя Лулы Куні (Лулы Жумалаевай), чачэнскай паэтэсы, перакладчыцы, журналісткі, заснавальніцы й галоўнай рэдактаркі часопіса “Нана” (“Маці”). На вялікі жаль, яна сёлета 28 красавіка пайшла з жыцця. Менавіта дзякуючы спадарыні Луле Куні ў Чачні з’явіліся новыя пераклады паэзіі, прозы сучасных пісьменнікаў. Асобнае месца ў развіцці літаратурных сувязяў паміж Беларуссю і Чачнёй зай-

Пісьменніца Лула Куні

маюць такія выданні, як “Вайнах”, “Точ”. А ў Беларусі вершы чачэнскіх паэтаў друкуюцца ў “Літаратуры і мастацтве”, “Полымі”, “Малодосці”.

Мікола Берлеж

На Ангары да світальнай пары

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

І ў Купальскага застолля — свае правілы. Дарэчы, збор гасцей з пачастункам у беларусаў называецца: бяседа. Здавалася б, па гучанні слоўца блізкае да рускага “беседа, разговор”, ды па сэнсе — розніцца. Як і належаць, стол Купальскі накрылі ўскладчыну: кожны паставіў на яго тое, што прывёз. Адметная Купальская страва — белы сыр — лічыцца прыкметай беззаганнасці дзяўчыны, якая прынесла яго. У абрадавай песні, якую спявалі й “Песняры”, ёсць словы: “Чым Купала вячэрала? Ой, рана на Івана... Ой, рана на Івана... Вячэрала белым сырам”. Гагуюцца ж ён з малака й тварагу на вогнішчы, а працэс той паказалі нам прама на паліне.

Алена Сіпакова казала яшчэ, што Купалле — гэта й свята моладзі: на ім дапускаецца спрадвекую шмат “вольнасцяў”: танцы, гульні, гуляння парамі па палатках-лугах, скачкі праз вогнішча... І гэта ўсё парнае, своеасабліва агледзіны, а пасля Купальскае ночы, увосень, дзяўчына з хлопцам маглі й пажаніцца. З верай у цудоўныя ўласцівасці Купальскіх траў звязаны й пошукі Папараць-кветкі. Тым, хто яе знойдзе, народныя паданні абяцаюць праяву звышздольнасцяў (напрыклад, разуменне мовы раслін, звяроў і птушак), а таксама ўладу над нячыстымі духамі.

Купальскі жаночы карагод

Агонь з сімвалам Сонца

Пад гульні, карагоды, майстар-класы й кірмаш розных вырабаў — ад упрыгажэнняў да прадуктаў — заходзіла сонца. Па гадзінніку было над Ангарой 21.25, і настала пара для Купальскага вогнішча. Увянчалі яго кветкавым колам, сімвалам Сонца. Распальвалі агонь мужчыны. “Мы з вамі правялі дзень, сярэдзіну лета, і цяпер Сонца паварочваецца да зімы,— казалі купальцам вядучыя.— Нашы хлопцы разводзяць невялічкае вогнішча, каб потым падпаліць ад яго Купальскае. Мы з вамі будзем у бадзёрасці, пакуль не ўзыдзе Сонца новага дня: тады можна будзе пайсці да ракі, каб выкупацца”. На гэты раз іркуцяне знаёміліся з Купальскімі звычаямі, характэрнымі для Брэсцкай вобласці. Вогнішча падпалілі з чатырох бакоў чацвёрка халастых хлопцаў. Адна з прыкмет: у каго з іх агонь хутчэй зоймецца, той першым і

ажэніцца. Хутка ўсё вогнішча занялося, стала ў цэнтры свята. Вакол яго вадзілі карагоды, пры

Паслякупальскае світанне над Ангарой

ім спявалі песні, ладзілі гульні. Было й “ачышчэнне агнём”: купальцы скакалі праз вогнішча. Калі ж узышло Сонца новага дня, то, паводле прыгожай Купальскай традыцыі, вянкі дзяўчаты пускілі па рацэ. А тыя, хто смялейшы, не прапусцілі яшчэ адзін ачышчальны рытуал — купанне ў Ангары!

Купалле яднае культуры

Адметнасць этнафэсту “Купалле на Ангары” — яго мультыкультурнасць. Алена Сіпакова кажа: тыя, хто ладзіць яго, імкнуцца знаёміць гасцей не толькі з беларускімі традыцыямі. На кожнае свята запрашаюць розныя гурты. Сёлета ў канцэрце паўдзельнічалі Клуб календарна-абрадавай рэканструкцыі “Ковчег” і заслужаны калектыў народнай творчасці Расіі, фальклорны гурт “Забава” з пасёлка Бальшая Рэчка. “Мы сёння тут, бо беларусы з

суполкі імя Яна Чэрскага — нашы сябры,— удакладніла кіраўніца “Забавы” Святлана Аскарава. — Сябруем больш за 20 гадоў. Спявалі мы адну з нашых любімых карагодных песень з Алтайскага краю, а таксама й па-беларуску — сябры нас навучылі”.

Заводзілі танцы, гульні ля вогнішча ўдзельнікі вядомай у Іркуцку студыі старадаўняга танца Antiquo Moge. Прыехала на Купалле менавіта фальклорная група студыі. Яе мастацкая кіраўніца Юлія Арэхава патлумачыла, што група працуе на польскім матэрыяле XIX стагоддзя, танцы ў асноўным тыя, што бытавалі на сельскагаспадарчых абрадах, ці то гэта рамантычныя гісторыі пра каханне. Яны добра стасуюцца да Купальскага свята.

Чаканым госцем Купалля стаў гурт “Пихто” з Краснаярскага краю, у рэпертуары якога ёсць як беларускія, так і заходнееўрапейскія творы. На фэсце гралі ажно два дудары! “Упершыню за 24 гады на нашым фэсце выступае вялікі му-

зычны калектыў, які ўжываюць выконвае музыку на аўтэнтчных інструментах. Бывалі ў нас раней адзінкавыя выканаўцы: гарманісты, баяністы, гітарысты, аднойчы дудар прыязджаў. А тут — цэлы ансамбль, і гэта вялікая падзея для нас”, — кажа Алена Сіпакова.

Завяршылася чароўная, найкароткая ў годзе ноч яшчэ адным рытуалам: з духмяных траваў-зэлак на Купальскай вадзе для купальцаў згатавалі смачны звар. Кажуць, цудоўны сродка ад усіх хвароб.

На досвітку, калі шумныя гуляння сціхлі, дзяўчаты пайшлі да рэчкі, каб памыцца й пусціць па плыні Ангары вянкі з запаленымі свечкамі. Варажылі: каму лёсам наканавана замужжа? Мне ж падалося, што кожная з іх, чыё сэрца здольнае ўспрыняць высокую прыгажосць і мудрасць Купалля, варта таго, каб быць у беражлівы далонях Сусвету — каханаю ды шчасліваю.

Алёна Грыгор’ева, г. Іркуцк.
Фота: Матрона Бізківа і Мікалай Благанравін.

КАРЫСНЫ ДОСВЕД

Месца сустрэчы — Усолле-Сібірскае

Па ініцыятыве іркуцкіх беларусаў абласное свята “Дзень Беларусі” ў Прыбайкалі ўпершыню прайшло 6 ліпеня ў райцэнтры на Ангары

Іркуцю, святочную, шматгалосую імпрэзу мы прымеркавалі да Дня Незалежнасці ды 75-й гадавіны вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. З’ехаліся ва Усолле-Сібірскае, раённы горад, беларусы з усёй Іркуцкай вобласці. (Святкаваць Дзень Незалежнасці ў тым горадзе — надзвычай сімвалічна! Бо гістарычна горад цесна звязаны з нашымі супляменнікамі: там, на беразе Ангары, адбывалі пакаранне некаторыя з удзельнікаў Паўстання Кастуся Каліноўскага. У прыватнасці, у нэце ёсць звесткі пра жаночы каталіцкі кліштар Ордэна босых кармелітак, які дзейнічае ў горадзе. Названы ён па імені святога Рафаэла Каліноўскага, які, як быў у царскай высылцы, тры гады правёў ва Усоллі. А Rafał Jozef Kalinowski, “шляхціц, інжынер, паўстанец, манах Ордэна босых кармелітаў, каталіцкі святы”, як піша пра яго Вікіпедыя, родам быў з Вільні (1835). Калі вучыўся (з 1856 г.) у Мікалаеўскай інжынернай акадэміі ў

Пецяярбурзе, то зблізіўся там з аднафамільцамі — братамі Каліноўскімі. Рафал Каліноўскі ўрэшце стаў адным з кіраўнікоў Паўстання 1863–64 гадоў. 28 мая 1864-га ваенны суд вынес яму за тое смяротны прысуд, які пазней быў заменены на 10 гадоў катаргі. — Рэд.) Самая вялікая дэлегацыя была з горада Чаромхава, таксама шматлікія групы прыехалі з Тайшэта, Іркуцка, Куйтуна, Усольскага ды Заларынскага раёнаў.

Удзельнікаў свята, што праходзіла ля Палаца культуры “Мир”, віталі мэр горада Максім Таропкін, старшыня Усольскага беларускага таварыства Наталля Дрэйгал, старшыня Іркуцкага таварыства беларускай культуры імя Яна Чэрскага Алена Сіпакова й кіраўнік суполкі “Беларусы Чаромхава Іркуцкай вобласці” Васіль Ракіта.

Хораша ўсім было на свяце! І праграму канцэртную мы зрабілі насычанай. Выступалі творчыя гурты горада і вобласці. Асабліва цёпла прымалі глядзчы тайтурскі харэаграфічны гурт “Улыбка”: ён бліскава выконваў беларускія танцы! Чаромхаўскі хор “Ветэраночка” пранікнёна спяваў пра Беларусь, а потым усольскія гурты “Звонница” ды “Сіяніе” хораша спявалі па-беларуску.

Яшчэ згадаць варта яркае выступленне Аляксандры Лабар і агітбрыгады “Зорка”. І гурт эстраднага танца “Серпантин”, гурты “Чабарок”, “Ялінка”, і таленты з клуба “Ковчег” будуць успамінацца тым, хто прыйшоў на нашае свята. З беларускім фальклорам глядачоў знаёмілі ансамблі “Сунічкі”, “Квяточак”, “Ленушка”, “Белорусы Прыбайкаля”, “Отрада”. Ладзіліся народныя беларускія гульні й забавы.

А на плошчы перад Палацам культуры раскінуўся вялікі “Горад беларускіх майстроў” — былі прадстаўлены творы рамеснікаў-умельцаў. Ладзіліся майстар-класы па вышыўцы, ручным ткацтве, саломпаляценні, лапікавай ляльцы, вязанні. А колькі станоўчых эмоцый выклікала нацыянальная кухня! Многія ж у Сібіры вельмі любяць беларускія дранікі, каўбасы ды вантрабянкі, узвары з садавіны, смажаную ў чыгунку бульбу ды іншыя прысмакі, як кажуць, з нацыянальным каларытам.

Паўсюль ва Усоллі адчуваўся дух Беларусі! У беларускім нацыянальным стылі была ўпрыгожана плошча, ганак Палаца культуры, павільёны “Горада беларускіх майстроў”. Да таго ж усе артысты й народныя

майстры былі ў беларускіх касцюмах. Сімвалічна ўзвышаліся над нашымі святам два сцягі: расійскі ды беларускі.

Усіх удзельнікаў святочнай імпрэзы гаспадары свята ўзнагародзілі дыпламамі, памятнымі падарункамі. Завяршылі ж мы “Дзень Беларусі” вялікім дружным карагодам.

На свяце “Дзень Беларусі” ва Усоллі-Сібірскім

Шчыра дзякуем усім, хто падтрымлівае нашы беларускія культурна-асветніцкія праекты! На гэты ж раз свята ладзілася з падтрымкай Упраўлення Губернатора Іркуцкай вобласці ды абласнога Урада па сувязях з грамадскасцю й нацыянальных адносінах. Нам спрыялі таксама й адміністрацыя горада Усолле-

Сібірскае, а найбольш — адзел культуры ўпраўлення па сацыяльна-культурных пытаннях. І, натуральна, немалую частку арганізацыйных клопатаў узяла на сябе й наша беларуская суполка.

Праект “Дзень Беларусі” цяпер толькі, як кажуць, набывае разгон у Прыбайкалі. Гэта імпрэза, якая вандруе па розных

месцах. А ініцыявалі праект грамадскія беларускія суполкі Іркуцкай вобласці. У 2020 годзе прымаючым бокам фэсту “Дзень Беларусі” выбраны горад Іркуцк. Будзем рыхтавацца!
Алена Сіпакова,
старшыня Іркуцкага таварыства беларускай культуры імя Яна Чэрскага

Пад старажытным Тракаем гасцей вітаем

Дзе б ні жылі беларусы — яны з вялікай пашанаю, беражліва ставяцца да традыцый продкаў, і асабліва Купальскіх

З розных куткоў Літвы 6 ліпеня ў маляўнічую мясціну пры возеры Вілкошніс, што пад горадам Тракаем, з'ехаліся сябры Згуртавання беларускіх грамадскіх арганізацый Літвы, дыпламаты Амбасады Беларусі ў Літве ды шмат розных гасцей. А сабраліся мы разам — каб ужо ў 22-і раз адсвяткаваць там старажытнае й магічнае свята “Купалле”. (Варта ўгадаць, што й мясціны ў ваколіцах Тракая —

Вядучыя свята — Вольга і Сяргей Шабдалавы

знакамітыя, маюць дачыненне да старабеларускай гісторыі. Да 1940 года Тракай называлі Трокі, ці Новыя Трокі — у адрозненне ад Старых Трокаў (сучасны Сяней-Тракай), што за 4 км на паўднёвы ўсход. Старыя Трокі заснаваў вялікі князь літоўскі Гедымін у канцы XIII стагоддзя, і з 1316 па 1323 год былі яны сталіцай Вялікага княства Літоўскага. Паводле падання, Гедымін пасля паспяховага палавання пабачыў у лесе зручны пагорак ды загадаў пабудаваць там замак і перанесці туды сталіцу з Кернавы (літ. Kernave). Пазней там правіў сын Гедыміна Кейстут, які й перанёс сталіцу (1375) у абароненыя возерам Новыя Трокі. А там Астраўны замак узвялі ў 1409-м, і ён быў адным з самых непрыступных ва Усходняй Еўропе. Вядомы як асноўная рэзідэнцыя вялікага князя Вітаўта: там збіраў ён войскі й на знакамітую Грунвальдскую бітву 1410 года. — Рэд.)

Нас вітаў Надзвычайны й Паўнамоцны Амбасадар Беларусі ў Літве Валеры Бараноў-

Зняцца ўсім разам на фоне Купальскага вогнішча — гэта вельмі добрая прыкмета!

скі, звярнулася да ўдзельнікаў свята з вітаннем супрацоўніка Рэспубліканскага Цэнтра нацыянальных культур з Мінска Алена Гусева. Аўтары сцэнара й вядучыя свята Вольга й Сяргей Шабдалавы зладзілі святочную імпрэзу такім чынам, каб не было на Купаллі глядачоў і артыстаў. Кожнаму з купальцаў знайшлося месца ў гульнях і карагодах. І мастацкія гурты беларускіх суполак паказвалі

майстэрства. Напярэдадні Янава дня (бо і ў песнях спяваюць: “Сёння Купала, а заўтра Ян”) віншавалі ўсіх купальцаў-Іванаў. Па ходзе святочнае дзеі дзяўчаты пускалі на ваду свае вяночкі, сплеченыя з лясных і палявых кветак.

А потым расцвіло, асвятліла наваколле й нашыя душы Купальскае вогнішча. Вакол яго амаль сто купальцаў павялі карагоды. Напрыканцы свята

пашанцавала нам знайсці чароўную Папараць-кветку, і яна была ўручана старшыні Згуртавання Мікалаю Логвіну. Гэты руплівец усім дзякаваў за прыгожае й дружнае, сапраўды беларускае свята: бо яно ж цалкам прайшло на беларускай мове! Пасля заходу Купальскага Сонца свята завяршылася скокамі праз вогнішча, купаннем у возеры й святочным салютам.

Вельмі прыемна, што, як і заўсёды, Купалле беларускае пад Тракаем падтрымалі Дэпартамент нацыянальных меншасцяў Літвы, Амбасада Беларусі ў Літве, прадпрыемства “Alvora”. Усім дабрадзеям актыўна ўдзякуючы беларускіх арганізацый Літвы выказваюць сардэчную, шчырую падзяку.

А мы ўжо распачынаем падрыхтоўку да новага праекта — правядзення Свята беларускай песні. Яно пройдзе ў канцы верасня ў горадзе Шальчынінкай, дзе беларусы Літвы ізноў збярэцца ўсе разам. Усіх, хто любіць родную песню, — запрашаем да нас на свята!

Вольга Відзвіч, Літва

ПЛАНЕТА ЛЮДЗЕЙ

Перамагаюць прыгожымі словамі

Выхаванцы Культурна-адукацыйнага цэнтра “Францыск Скарына” Мікола Чэзарыні, Матэа Дэ Грандзіс і Юра Палееў паспяхова паўдзельнічалі ў міжнародных дзіцячых конкурсах прыгожага пісьменства, што ладзіліся ў Францыі ды Чэхіі

З чым у нас асацыюецца Рым? Сярод усяго іншага — з багатымі культурнымі традыцыямі, з Алімпійскімі гульнямі. Таму, калі Беларусь рыхтавалася да другіх Еўрапейскіх гульняў, то і ў “вечны горад” на пачатку мая скіраваная была наша ўвага. У Рыме, у музейным комплексе Ага Расіс Museum, дзе знаходзіцца Алтар міру, 3 мая быў запалены агонь II Еўрапейскіх гульняў. Адтуль пачалася эстафета “Польмя міру” — праз вяршыню Манблан! — па тэрыторыях розных краін, усіх абласцяў, розных гарадах і знакавых месцах Беларусі ў Мінск, на Нацыянальны алімпійскі стадыён “Дынама”. Дарэчы, Еўрапейскі алімпійскі камітэт прыняў рашэнне, што агонь усіх наступных гульняў будзе запальвацца ад Алтара міру: Беларусь, такім чынам, заклала традыцыю для ўсяго кантынента.

Мы ўжо расказвалі, што й рымскія беларусы паўдзельнічалі ва ўрачыстасцях пры комплексе Ага Расіс Museum (“Хоць і ў Неапалі ды ў Рыме, але ж думкамі — на Радзіме!” — ГР, 13.06.2019). Урадженка Оршы, педагог Ніна Пашчанка паведала пра тое ў рэдакцыю, даслала здымкі. Яна ж, прэзідэнтка Культурна-адукацыйнага цэнтра “Францыск Скарына”, 15 мая падзялілася радаснай навіной: “Сёння абвясцілі вынікі Між-

народнага конкурсу слоўнай творчасці для дзяцей “Фабрыка слов”. Больш за 20 краін-удзельніц, 304 працы пададзена было ў трох узроставых катэгорыях. А 1 і 3 месцы — у беларускіх хлопчыкаў з нашага цэнтра! Першае — у Мікалая Чэзарыні, трэцяе — у Матэа Дэ Грандзіса”.

У нэце мы ўдакладнілі: конкурс для дзяцей “Фабрыка слов” ладзілі сёлета ўпершыню Камісія па адукацыі ды рускай мове Каардынацыйнага Савета расійскіх суайчыннікаў у Францыі, Студыя творчага развіцця “Сюрприз” і Асацыяцыя амагараў рускамоўнай дзіцячай літаратуры “Буковкі”. Падтрымалі праект Амбасада Расіі ў

Мікола Чэзарыні (злева), Матэа Дэ Грандзіс і Юра Палееў

Францыі ды Дзяржінстытут рускай мовы імя А.С. Пушкіна. Конкурс задуманы для развіцця літаратурна-творчых здольнасцяў дзяцей, ён быў “адкрыты для вучняў рускіх школ дадатковай адукацыі, рускіх секцый дзяржаўных і прыватных навучальных устаноў Францыі, а таксама для ўсіх рускамоўных дзяцей, якія жывуць за мяжой і жадаюць паспрабаваць свае сілы ў слоўнай творчасці на рускай мове”. Канкурсантам прапанавалі напісаць на рускай мове казку ці апавяданне са словамі: “Маша і кот”.

Прыгледзімся да юных беларусаў Рыма, якія праяўляюць свае таленты на міжнародным узроўні. “Мікола Чэзарыні нарадзіўся і вырас у Італіі (ён з 2004 года), родавыя ж карані ў яго беларускія: дзяды й прадзеда — з Гродна й Гродзенскай вобласці, — напісала Ніна Пашчанка. — Хлопец часта ездзіць у Беларусь, наведваў Брэсцкую

кі, захапляецца тэнісам і горналыжным спортам”.

А вось кучаравага хлопчыка, лаўрэата конкурсу Матэа Дэ Грандзіса нашыя чытачы ўжо бачылі на здымку ў згаданай публікацыі — разам са знакамітымі беларускімі спартсменамі, што былі ў Рыме ў часе цырымоніі запалення “Польмя міру”. Матэа (імя па-беларуску гучыць, напэўна, як Мацей...) нарадзіўся ў 2012 годзе ў італьянскім горадзе Палестрына. Ніна Пашчанка паведала, што мама яго, Вольга Сяргееўна, у дзявоцтве Тэльковіч, родам з Пінска, і да спорту мае самае непасрэднае дачыненне: закончыла Беларускі дзяржуніверсітэт

фізічнай культуры, майстар спорту па спартыўнай гімнастыцы. З 2012 года пераехала жыць у Італію, і працуе ў Культурна-адукацыйным цэнтры “Францыск Скарына”. Два разы на год Матэа наведвае родных і блізкіх у Беларусі, да таго ж у яго беларускае грамадзянства. Хлопчык любіць футбол, яму вельмі падабаецца выступаць на святах, а таксама чытаць казкі й вясёлыя гісторыі, да таго ж ён сам спрабуе склапаць маленькія апавяданні. Адно з іх і трапіла на конкурс ды прынесла Матэа Дэ Грандзісу ганаровае лаўрэатскае званне.

І яшчэ адзін вучань з рымскага КАЦ “Францыск Скарына” парадаваў сваіх настаўнікаў і бацькоў: Юра Палееў заняў трэцяе месца на “Міжнароднай олімпіаде па рускай словеснасці 2019” у Чэхіі. Ладзіць алімпіады, нагадаем, грамадская арганізацыя Міжнародны культурны інстытут “Ключ”, Руская школа ў Брно й Руская гімназія ў Карлавых Варах — “для школьнікаў і студэнтаў, дзеля зберажэння й пашырэння рускай мовы за мяжой: як у Чэхіі, так і па ўсім свеце”. Алімпіада — штогадовая, і кожны год аб’яўляецца тэматычным: сёлета ён прысвечаны 220-му ўгодкам Аляксандра Пушкіна. Юра Палееў паўдзельнічаў у “Завочным туры” — трэба было адказаць на 20 пытанняў. Дарэчы, звяртаем увагу іншых актывістаў беларускіх суполак замежжа: паўдзельнічаць у алімпіядзе могуць як школьнікі й студэнты, што жывуць за межамі Расіі, так і ўсе, хто вывучае рускую мову як замежную. Іншыя ўмовы — шукайце ў інтэрнэце. Пра Юру з допісаў Ніны Пашчанкі стала вядома: нарадзіўся ў Італіі, вывучае італьянскую, англійскую, рускую мовы, захапляецца плаваннем. Яго малодшая сястра таксама займаецца ў Цэнтры “Францыска Скарына”. У Юры ёсць артыстычны талент, ён любіць выступаць і яму заўсёды даюць на святах галоўныя ролі.

З апошніх вестак, дасланых Нінай Пашчанкай, мы даведліся: у беларусаў Рыма ў распрацоўцы вялікі праект з італьянцамі, якія бяруць дзяцей з Беларусі на здаравенне ў свае сем’і. Як будучы зрухі ў гэтай важнай справе — спадзяемся, пра тое нашы сябры з Італіі напішуча.

Іван Ждановіч

“Яечня сяброўства” ў Краславе

Дзень беларускай культуры прайшоў у горадзе на Дзвіне-Даўгаве, што ў Латгальскім рэгіёне Латвіі

Шматколернае, арыгінальнае свята прымаў у Краславе комплекс Плятэраў: там 1 чэрвеня 2019 года ладзіўся Дзень беларускай культуры. Гэта праект Генеральнага консульства Беларусі ў Даўгаўпілсе ў супрацы з Краслаўскаю краёвай думай. Маштабную музычна-пазнавальную імпрэзу падтрымалі беларускія суполкі Латгальскага рэгіёну, у тым ліку й Даўгаўпілскі Цэнтр беларускай культуры. На тэрыторыі велічнага родавага маёнтка Плятэраў, дзе ажывае гісторыя, працуюць сёння Цэнтр турінфармацыі Краслаўскага краю й Міжнародны цэнтр кулінарнай

гэта складнік такіх праектаў краю, як “Пяць вёслаў” і “За адным сталом”: “Прывабнасць іх у выдатным у сваёй простасці, зразумелым кожнаму пасылле — згуртаваць грамадства праз яго разнастайнасць. Праз разнастайнасць культур, традыцый і звычаяў, праз тую разнастайнасць, якая імкнецца да міру, добрасуседства і ўзаемнага духоўнага ўзбагачэння”.

Тэму садружнасці Беларусі й Латвіі прадоўжыў старшыня Краслаўскай краёвай думы Гунар Упеніекс. Ён падкрэсліў, што на краслаўскай зямлі ў міры й згодзе жывуць прадстаўнікі розных народаў, што знайшло

татаў Галіна Унуковіч і кіраўнік Беларускага бюро Еўрарэгіёну “Азёрны край” Міхаіл Арэхаў.

Шматлюдна й шумна было ў Доме рамёстваў. Прыгажосць Беларусі бачна была ў прэзентацыйным фільме, а на фоне тых кадраў пад меладычныя беларускія песні ладзіліся разнастайныя майстар-класы: па вырабе лялек-абярэгаў, рэчаў з гліны і свістулук. Яшчэ паказвалі, як рабіць фігурны роспіс на дошчачках, размалёўкі, роспіс па тканіне ды іншыя прамудрасці. На стэндах — матэрыялы аб дзяржаўнай сімволіцы, статыстычныя дадзеныя пра Беларусь, разнастайныя кнігі, буклеты, мапы. Жывую цікавасць у наведнікаў выклікала выстава-прэзентацыя беларускіх ручнікоў з фондаў Даўгаўпілскага ЦБК. У нас у музейным пакоі “Беларуская хатка” экспануюцца аўтэнтычныя нацыянальныя ручнікі з усіх абласцей Беларусі. Сабралі гэты скарб жыхары Даўгаўпілса, сябры беларускай суполкі “Уздым” ды нашы сябры. Тканя разнастайнымі ўзорамі ды арнаментамі, аздобленыя карункамі, адбеленыя й накрухмаленыя, вышытыя ўмельмі, працавітымі рукамі мам і бабуль, ручнікі нашы праменяць асаблівае цяпло, выклікаюць настальгію ў тых, хто далучаны да Беларускага Мацерыка. І шмат хто з наведнікаў Дома рамёстваў, асабліва людзі ва ўзросце, цікавіліся калекцыяй ручнікоў, якія мы прэзентавалі. Цікавасць падагравала й гульня: трэба было знайсці на ручніках пэўныя сімвалы-арнаменты. Каму ўдавалася, той атрымаваў прыз ад Генконсульства Беларусі.

У зале Краслаўскага музея зладзілі выставу карцін “Папяровыя сны”, выкананых у тэх-

Дранікі ад Святланы Стальмачонак

ніцы выцінанкі — гэта творы вядомай мастачкі, сяброўкі Саюза майстроў народнай творчасці Беларусі Алена Шалімы з Мінска. Некалькі дзён глядачы знаёміліся з рэдкім відам дэкарацыўна-прыкладной творчасці беларусаў.

А ля мураваных будынкаў наведнікі траплялі ў шумную ды вяселую атмасферу беларускага свята. Там спявалі ансамблі “Накцюрн” Краслаўскага дома культуры і “Аколіца” Дагдскага Беларускага таварыства “Вербіца”. Пасля латгальскіх беларусаў выступіў Народны тэатр фальклору “Цярэшка” Цэнтра традыцыйнай культуры й народнай творчасці г. Глыбокае (Беларусь): вяселыя й лірычныя песні чаргаваліся з віртуознымі кампазіцыямі гарманістаў. Глядачы падпявалі, прытанцоўвалі, шчодро апладзіравалі артыстам.

Тым часам у ценю старажытнага парку супрацоўнікі Генконсульства Беларусі рыхтаваліся прэзентаваць беларускую нацыянальную кухню. І першая згадка тут, вядома ж, пра дранікі! Майстар-клас па выпяканні бульбяных бліноў на свежым паветры, на адкрытай жароўні паказвала старшыня Краслаўскага Беларускага таварыства “Вясёлка” Святлана Стальмачонак. А як пачалі дэгустацыю, то вельмі шмат ахвочых было паспытаць духмяныя дранікі, ды са смятанай і яечняй, якая нават яшчэ скварчэла. І ўсім хапіла пачастункаў!

Сімвалічным завяршэннем Дня беларускай культуры ў Краславе стаў кулінарны інтэрактыў. Уладзімір Клімаў, Угіс Скуя ды Гунар Упеніекс, а таксама іх ганаровыя госці разам смажылі “Яечню сяброўства”. Згадаем: як у латышоў, так і ў беларусаў яйка — гэта ж сімвал сонца і ад-

Уладзімір Клімаў пачынае гатаваць

радзэння жыцця. А яшчэ — здароўя, поспеху й багацця, чаго й пажадалі ўсім удзельнікам свята яго арганізатары.

Жанна Раманоўская,
Марыя Памецька,
г. Даўгаўпілсе,

Цэнтр беларускай культуры

На выставе беларускіх ручнікоў у краслаўскім Доме рамёстваў

спадчыны, Краслаўскі гістарычны й мастацкі музей, Дом рамёстваў (у рэканструяваных графіскіх стайнях), там прыгожы пейзажны парк. У першы дзень лета, які выдаўся гарачым і сонечным, краслаўчане й госці краю маглі пазнаёміцца бліжэй з разнастайнасцю беларускай культуры, звычаяў і традыцый, песнямі й танцамі.

Як адзначыў на ўрачыстасці ў Краславе Генконсул Беларусі ў Даўгаўпілсе Уладзімір Клімаў, “Беларускі дзень у Краславе” —

адлюстраванне ў гербе горада — гэта ладдзя з пяці вёсламі на сінім фоне. Вёслы сімвалізуюць асноўныя нацыянальнасці Краславы: гэта латышы, палякі, яўрэі, рускія, беларусы. Таму Дзень беларускай культуры ў Краславе — новы, цікавы й лагічны праект. Пра важнасць супрацы і развіцця двухбаковых стасункаў Латвіі ды Беларусі, іх прымежных тэрыторый казаў консул Латвіі ў Віцебску Угіс Скуя. З ім пагадзіліся старшыня Глыбоцкага райсавета дэпу-

І межы нам — не перашкода

Дні славянскай культуры ў Таліне аб’ядналі беларусаў Эстоніі ды Латвіі

Праца ў беларускіх суполках цікавая й тым, што мы адчуваем сябе сваімі — па ўсім свеце, дзе жывуць нашы супляменнікі-беларусы. На гэты раз нам давялося здзейсніць цікавае падарожжа. 25–26 мая ў эстонскім Таліне ў плыні Дзён славянскага пісьменства й культуры ладзіўся Дзень беларускай культуры “Фарбы Беларусі”. У ім паўдзельнічалі вакальныя калектывы з беларускіх суполак Эстоніі. Асновай жа праграмы — і тое нам асабліва прыемна! — стала выступленне творчых гуртоў Даўгаўпілскага Цэнтра беларускай культуры (ЦБК): ансамбля народнай песні “Купалінка” ды танцавальнага “Лянка”.

Варта згадаць, што ЦБК даўно й плённа супрацоўнічае з беларускімі суполкамі з Таліна, Нарвы, Маарду. Увогуле, сябраваць — гэта ж заўсёды больш разумнай й прадуктыўна, чым варагаваць... Прадстаўнікі, творчыя гурты з эстонскіх гарадоў бывалі гас-

цямі на нашым Міжнародным фестывалі “Кірмаш беларускі ў Даўгаўпілсе”.

На гэты раз па запрашэнні Беларускага таварыства “Ялінка” (Маарду), яе кіраўніцы Алены Калягінай майскай суботняй раніцай у Талін адправілася вялікая й прадстаўнічая дэлегацыя ў складзе “Купалінкі” (кіраўнік Вячаслаў Пятроў) і “Лянка” (кіраўніца Марына Медунецкая). Сонейка ды камфартабельны аўтобус, дружная кампанія творчых, пазітыўна настроеных артыстаў спрыялі вандроўцы. І хоць сустрэў нас Талін хмарами, невялікім дажджом і ветрам, ды настрою тое нікому не сапсавала. Цёплая й прыветная ўсмішка спадарыні Алены Калягінай, арганізатаркі свята, якая сустракала нашу дэлегацыю й прыязна суправаджала ўвесь час, казалі: вам тут рады! І ўнікальны будынак Рускага культурнага цэнтра, узведзены ў стылі неакласіцызму, у якім праходзіў канцэрт, настроіў на пазітыўную хвалю. Было жаданне выступіць так, каб усім было хораша.

Адкрываючы святочны канцэрт Дня беларускай культуры, Надзвычайны й Паўнамоцны Амбасадар Беларусі ў Эстоніі Вячаслаў Качанаў казаў пра важную ролю беларускіх суполак замежжа ў зберажэнні культурнай спадчыны беларусаў. Падкрэсліў паяднальную ролю песні ва ўмацаванні сувязі між людзьмі, арганізацыямі, гарадамі й краінамі. Далей выступалі самадзейныя артысты

з беларускіх суполак “Сябры” (Нарва), “Лёс” (Талін), “Ялінка” (Маарду), а потым сцэна больш чым на гадзіну — наша. Праграму склалі так, што час выступу праяцеў непрыкметна. Вяселыя й лірычныя песні “Купалінкі” чаргаваліся з не менш яркімі ды захапляльнымі танцавальнымі нумарамі “Лянка”. Сольныя песні ў выкананні Віталія Міхайлаўскага й Андрэя Праневіча мяняліся

на танцы Валерыя Медунецкага й Людмілы Малыгінай. Яркія, маляўнічыя нумары злучыліся ў адзіную гарманічную палітру лагічнымі ды маляўнічымі звязкамі ў прозе й вершах на беларускай мове вядучай канцэрта Марыі Памецькі.

Заклучную песню “Мы вам жадаем” спявала “Купалінка” — і яе дружна падхапілі ўсе удзельнікі канцэрту. Публіка падпявала, бурна апладыравала, не хацела адпусціць артыстаў.

Пазітыўны настрой пасля выступлення захаваўся на наступны дзень. Новыя прыемныя ўражанні мы атрымалі ў часе экскурсіі па Таліне, які гарманічна спалучае ў сабе і даўніну, і сучаснасць. Там куткі з рысамі Сярэднявечча (гатычныя дамы, непрыступныя сцены, вузкія вулачкі, старадаўнія будынкi...) суседзяць з сучаснымі вежамі й хмарачосамі, моднымі кварталамі й буйнымі гандлёвымі цэнтрамі. А для творчых гуртоў паездка за мяжу — гэта ж і магчымаць атрымаць новы досвед, завязаць новыя знаёмствы для далейшай супрацы.

Марыя Памецька

Беларусы Даўгаўпілса на экскурсіі ў Таліне

Андрэй Грамыка. Новыя факты з біяграфіі

Знакаміты ўрадженец Гомельшчыны быў адным з найвядомых палітыкаў Савецкага Саюза

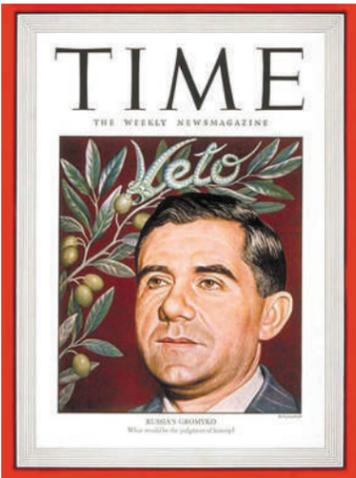
Андрэй Грамыка звыш 28 гадоў (1957–1985) быў міністрам замежных спраў Савецкага Саюза, у той час адной з дзвюх “звышдзяржаў” свету. Ніводзін іншы наш зямляк не ўваходзіў у склад Палітбюро ЦК КПСС так доўга, як ён: 15 гадоў (1973–1988). Працаваў і першым намеснікам старшыні Савета Міністраў СССР (1983–1985). Пра тое мы згадаем у пару, калі адзначаюцца 110-я ўгодкі земляка — ён нарадзіўся 18 ліпеня. Быў не проста савецкім партыйным і дзяржаўным дзеячам: Андрэй Грамыка — двойчы Герой Сацыялістычнай Працы. Яшчэ пры жыцці стаў, пэўна ж, найвядомым у свеце ўрадженцам Беларусі. Дарэчы, на факультэце міжнародных адносін БДУ пастановай Савета Міністраў Беларусі ад 8 верасня 1999 года ўстаноўлена стыпендыя імя Андрэя Грамыкі.

Гісторыкі дыпламатыі лічаць яго адным з самых унікальных дыпламатаў XX стагоддзя. Генры Кісінджэр, экс-дзяржсакратар і адзін з найвядомых і таленавітых амерыканскіх дыпламатаў, гаварыў, што вясці перамовы з міністрам замежных спраў СССР Андрэем Грамыкам, не валодаючы дэталімі праблемы, было браўназначна самазаймацтвам. У чым жа сутнасць, асаблівасці яго дыпламатычнага? Кажуць, ён пазбягаў імправізацый, выконваў інструкцыі, раней складзеныя самому сабе. На сталае клаў папку з дырэктывамі, аднак адкрываў яе толькі тады, калі гаворка ішла пра нейкія тэхнічныя падрабязнасці, напрыклад, у працэсе раззбраення, і таму патрэбна было звернуцца з лічбамі. Астатнюю неабходную інфармацыю трымаў у галаве, што адрознівала яго ад амерыканскіх візаві, якія свае важныя пасажы зачытвалі з паперак. А напярэдадні візіту Грамыка дэталёва вывучаў асобу, біяграфію партнёра па перамовах, імкнуўся зразумець яго шляхі правядзення размовы і ўменне палемізаваць. Наводзіў даведкі аб яго персоне ў падначаленых дыпламатаў. Грамыка нядрэнна ўспрымаў англійскую мову, аднак заўсёды настойваў на перакладзе — і выйграваў дадатковы час для роздуму, абдумвання адказу.

Малавядомыя старонкі з біяграфіі

Пасля смерці Андрэя Грамыкі (2 ліпеня 1989 г., Масква) прайшло 30 гадоў. Выйшлі два выданні двухтомніка яго мемуараў “Памятное” (М., 1988, 1990). Аднак яшчэ не створана поўная, дакладная біяграфія славутага земляка. Аналізуючы малавядомыя старонкі яго жыцця і дзейнасці, бачым: нават у энцыклапедычных і даведчаных выданнях Расіі, Беларусі пра яго лёс ёсць сур’ёзныя фактычныя памылкі. Напрыклад, у кнізе Джын Вронскай і Уладзіміра Чугуева “Кто есть кто в России и бывшем СССР” (М., 1994. Пер. з англ.) ёсць радкі: “Громько Андрей Андреевич... Ветеран-министр иностранных дел СССР (около 40 лет)... Окончил Экономический институт в

1932, затем — Минскую сельскохозяйственную технику школу”. У біяграфічным энцыклапедычным слоўніку Канстанціна Залескага “Империя Сталина” (М., 2000.) чытаем: “... получил образование в Минском сельскохозяйственном институте (1932)... Автор мемуаров «Дело

На вокладцы часопіса Time

всей жизни”. На самой жа справе аўтар такіх мемуараў — Маршал Савецкага Саюза Аляксандр Васілеўскі. У “Энцыклапедыі гісторыі Беларусі” (Т. 3. Мн., 1996) напісана, што Грамыка “скончыў эканамічны інстытут”. А ў электроннай “Вікіпедыі” ўвогуле чытаем: “Андрей Громько... В 1931 году поступил в Белорусский государственный институт народного хозяйства”.

А як было на самой справе? Мы ведаем, што нарадзіўся дыпламат 5 (18) ліпеня 1909 года ў вёсцы Старыя Грамыкі, гэта быў на той час Гомельскі павет, Магілёўская губерня Расіі. Пасля заканчэння 7-гадовай школы Андрэй Грамыка вучыўся ў прафесійна-тэхнічнай школе ў Гомелі, затым — у Старабарысаўскім сельскагаспадарчым тэхнікуме. І мала хто ведае: быў там і выкладчыкам. Вось фрагмент з успамінаў яго дачкі, Эміліі Андрэеўны Грамыкі-Пірадавай: “Мама решила навсегда остаться в городе (Минску.— Э.І.). Она уехала в г. Борисов учиться по путёвке комсомола. Там открылись сельскохозяйственные курсы и сельскохозяйственный техникум... Мама поступила в сельскохозяйственный техникум... В техникуме мама встретила папу. Он там работал преподавателем...” (Э. А. Грамыка-Пірадава “А. А. Громько и век перемен”. — 2009, С. 65). А ці паступаў Грамыка ў Беларускі дзяржаўны інстытут народнай гаспадаркі, ці “закончыў эканамічны інстытут” у Мінску? Не, бо першы быў адкрыты толькі ў

1933 годзе, а эканамічнага інстытута ў Мінску ніколі не было. Хучэй за ўсё гаворка ідзе пра Інстытут эканомікі Беларускай акадэміі навук, які адкрыўся ў сакавіку 1931 года.

Нельга не згадаць з вучоным-гісторыкам Віктарам Шадурскім, які падзяліў біяграфію Андрэя Грамыкі на чацвяры этапы: першы — станаўленне і сталенне, якія галоўным чынам звязаныя з Беларуссю, другі — яго актыўны ўдзел у стварэнні ААН і вырашэнні пытання аб уключэнні БССР у склад дзяржаў-заснавальніц гэтай міжнароднай арганізацыі, трэці — кантакты з Беларуссю ў перыяд яго працы на пасадах міністра замежных спраў СССР і старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, і нарэшце, чацвёрты этап — ушанаванне памяці пра Андрэя Грамыку ў Беларусі. Варта яшчэ дадаць: найбольш актыўныя сувязі дыпламата з роднай Беларуссю праяўляліся ў яго дэпутацкай дзейнасці. Ад БССР ён выбіраўся ў склад Савета Саюза Вярхоўнага Савета СССР цягам 31 года (у 1958–1989), 5-га — 11-га скліканняў.

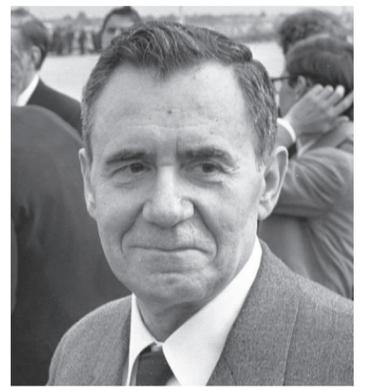
4 сакавіка 1958 года ў Беларусі была надрукавана кароткая біяграфія кандыдата ў дэпутаты — міністра замежных спраў СССР Андрэя Грамыкі. У ёй чытаем: з 1929 па 1932 гады ён вучыўся ў сельскагаспадарчым тэхнікуме і на вышэйшых сельскагаспадарчых курсах у Барысаве (“Советская Белоруссия”,

лекцыяй аб міжнародным становішчы ў СССР па лініі Мінскага абласнога таварыства “Веды”, то некаторыя слухачы ўспаміналі пра тую прамову.

Праз некалькі гадоў пасля таго выступлення ў Вілейцы Андрэй Андрэевіч яшчэ раз прыязджаў у той жа ДК на сустрэчу з выбаршчыкамі. Яго выступленне працягвалася паўтары гадзіны. Пасля чаго Андрэй Андрэевіч выйшаў на балкон. Яго віталі тысячы жыхароў горада і навакольных вёсак, якія сабраліся на плошчы перад Домам культуры.

У лютым 1962 года Грамыка быў вылучаны кандыдатам у дэпутаты ВС 6-га склікання па Гомельскай гарадской выбарчай акрузе № 610 (у яе ўваходзілі частка Гомеля, Чачэрска, Добрушска і Веткаўска раёны). Вылучэнне адбылося на агульным сходзе ў калгасе “Кастрычнік” Веткаўскага раёна. На сходзе ў падтрымку земляка выступілі аграном А. Кончыц, старшыня калгаса В. Сабалеўскі ды іншыя жыхары вёскі.

На выбарах у ВС СССР 7-га склікання, якія праходзілі 12 чэрвеня 1966 года, Андрэй Грамыка балатаваўся па Мінскай сельскай выбарчай акрузе, а гэта Мінскі, Бярэзінскі, Пухавіцкі і Чэрвеньскі раёны. Рашэнне памяняць акругу ў Гомельскай вобласці, на малой радзіме міністра, на акругу ў Мінскай прымалася ў ЦК КПСС. Што было таму прычынай? Пакуль невядома.

Андрэй Грамыка

У наступны раз Грамыка сустрэўся з жыхарамі Мінска — сваімі выбаршчыкамі ў лютым 1979 года ў Дзяржаўным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета БССР. Тады ён быў абраны членам двух прэзідыумаў: ганаровага (Палітбюро ЦК КПСС) і рабочага.

Апошняй выбарчай кампанія, якая праходзіла ў савецкай традыцыі, адбылася 4 сакавіка 1984 года. Грамыка прыляцеў у Мінск 27 лютага і ў той жа дзень сустрэўся з выбаршчыкамі Мінска-Маскоўскай выбарчай акругі. Сустрэчу адкрыў рэктар Беларускага дзяржуніверсітэта Леанід Іванавіч Кісялеўскі ў якасці даверанай асобы кандыдата ў дэпутаты Вярхоўнага Савета. Ён каротка ахарактарызаваў дзейнасць дыпламата на міжнароднай арэне. Мне ж, у той час дацэнту Мінскага педінстытута імя А. М. Горкага, лектару-міжнародніку таварыства “Веды”, давялося быць на той сустрэчы. Многія выбаршчыкі не хавалі свайго гонару, што беларуская зямля нарадзіла такога славутага чалавека.

2 ліпеня 1985 года па прапанове Міхаіла Гарбачова Андрэй Грамыка быў абраны Старшынёй Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР. Праўда, многія жыхары Беларусі добра ўсведамлялі, што новае прызначэнне азначала хучэй за ўсё ганаровую адстаўку кіраўніка знешнепалітычнага ведамства краіны. А для пераважнай большасці з іх сталі нечаканасцю некаторыя дэталі яго афіцыйнай біяграфіі, надрукаваныя 3 ліпеня 1985 года. У прыватнасці, адзначалася, што Андрэй Грамыка з’яўляецца рускім па нацыянальнасці. Хоць 23 гады таму, напярэдадні выбараў у ВС СССР 6-га склікання, якія адбыліся 18 сакавіка 1962 года, у беларускіх газетах была надрукавана біяграфія Андрэя Грамыкі, у якой адзначалася, што ён беларус (“Гомельская праўда”, 1962, 4 сакавіка). Дарэчы, дачка яго, Эмілія Грамыка-Пірадава, у сваіх мемуарах падкрэслівала, што яе бацька заўсёды лічыў сябе рускім.

У якасці кіраўніка Прэзідыума ВС СССР Андрэй Грамыка ў лютым 1988-га наведаў Мінск і Мінскую вобласць. Як адзначалі біяграфы, гэта быў апошні прыезд нашага славутага земляка ў Беларусь.

Эмануіл Іофе,
прафесар Беларускага дзяржаўнага педуніверсітэта імя Максіма Танка, доктар гістарычных навук

Урачыстасць ля помніка А. Грамыку ў Гомелі. 18 ліпеня 2019 г.

4 сакавіка 1958 г.). Аб вучобе ж яго на Вышэйшых сельскагаспадарчых курсах у Барысаве дагэтуль ніколі не гаварылася.

7 сакавіка 1958 года ў Вілейскім раённым ДOME культуры адбылася сустрэча прадстаўнікоў выбаршчыкаў Маладзечанскай выбарчай акругі з Андрэем Грамыкам. На сустрэчу разам з міністрам прыехаў першы сакратар Маладзечанскага абкама партыі Сяргей Восіпавіч Прытыцкі, які балаціраваўся па той жа акрузе ў Савет Нацыянальнасцяў. Пра дзейнасць Андрэя Андрэевіча раскажа парторг саўгаса “Вязьня” Вілейскага раёна Малікаў. Потым з вялікай прамовай выступіў сам Грамыка. Калі аўтар гэтых радкоў праз чвэрць стагоддзя, у

Сустрэча Андрэя Грамыкі з выбаршчыкамі праходзіла 1 чэрвеня 1966 года ў Палацы культуры камвольнага камбіната. Там жа была сустрэча і ў час выбарчай кампаніі 29 мая 1970 года ў ВС СССР 8-га склікання. Мне згадваецца, як бацькі мае, жыхары г. Беразіно Мінскай вобласці, ганарыліся: 12 чэрвеня 1966 года ідуць галасаваць за міністра замежных спраў СССР Грамыку.

У красавіку 1973 года Пленум ЦК КПСС абраў Андрэя Грамыку членам Палітбюро ЦК КПСС. Яго выступленне 10 чэрвеня 1974 года перад выбаршчыкамі Мінскай гарадской выбарчай акругі № 2 у Акружным ДOME афіцэраў стала найбольш вядомым. Было цалкам надрукавана ў цэнтральным, рэспубліканскім і мясцовым друку. Тады Андрэй Андрэевіч у Мінску быў два дні, правёў нараду з партыйна-дзяржаўным кіраўніцтвам рэспублікі, наведаў ВА “Інтэграл” і мемарыяльны комплекс “Хатынь”.

Андрэй Грамыка на марках Беларусі і Расіі

ПРАЕКТЫ

Там, дзе чуюць сэрцамі

У Дзяржынскі раён Міншчыны на летнія пленэры пад назвай "R + Я" прыязджаюць мастакі з праблемамі слыху з Расіі, Украіны, Беларусі, Латвіі

Агульны здымак удзельнікаў пленэру

Беларусь — дзівосная па сваёй прыроднай прыгажосці краіна. І хоць краявід у нас някідка, але здаўна прыглядны для мастакоў. Згадаем пейзажы такіх беларускіх майстроў як Вітольд Бялыніцкі-Біруля, Фердынанд Рушчыц, Апалінары Гараўскі, Станіслаў Жукоўскі, а таксама Віталь Цвірка, Леанід Шчамялёў, Валеры Шкаруб... Выдатны рускі мастак-педагог Ілья Рэпін ствараў знакамітыя творы, жывучы й працуючы ў сваёй сядзібе Здраўнёва, што непадалёк ад Віцебска.

Зачароўваюць прыгажосцю й краявіды Міншчыны. І зусім не

выпадкова, што 16 гадоў запар пад Мінскам, у Дзяржынскім раёне на летнія пленэры пад назвай "R + Я" прыязджаюць мастакі з праблемамі слыху з Расіі, Украіны, Беларусі, Латвіі.

Гісторыя пленэраў пачалася ў расійскім горадзе Уладзіміры, куды на міжнародны пленэр ездзілі мастакі з праблемным слыхам ды іх вучні з Расіі, Беларусі, Літвы. Адзінства інтэрэсаў спарэдзіла жаданне прадоўжыць падобныя сустрэчы. І з 2003 года месцам пленэраў юных мастакоў з праблемамі слыху стала вёска Вялікае Сяло. Ініцыятаркай, арганізатаркай творчых сустрэч была й застаецца цудоўная жанчына: мастачка-педагог, дырэктарка раённага Дома народнай творчасці Наталля Ермаловіч. З 2010 года на пленэры ў Вялікае Сяло прыязджаюць прафесійныя мастакі Расіі, Украіны, Беларусі, такія як масквічы Анатоля Мікляеў, Аляксей Гладкоў, піцерац Сяргей Вішнякоў, дасведчаны педагог-мастак з Гомеля Васіль Сідарэнка ды іншыя.

З 2015 года пленэр "R + Я" пачаў праходзіць у Расіі, ва Украіне. У 2013-м у Беларусь на юбілейны пленэр прыехалі такія мастакі як Анатоля Мікляеў, Аляксей Гладкоў, Аксана Коўнер, Сяргей Вішнякоў (Расія), Міхаіл Паплаўка, Вячаслаў Гусеў (Украіна), Васіль Сідарэнка, Аляксандр Пакаціла, Аляксей Ігнаценка (Беларусь). Напрыканцы таго пленэру ў цэнтры Дзяржынска 3 ліпеня — у Дзень Незалежнасці — прайшла выстава работ яго ўдзельнікаў. Правадзненне пленэра на беларускай зямлі цесна звязана з ідэяй, закладзенай у назве "R + Я": збіраюцца разам тыя, хто слаба чуе і хто чуе добра. З тых, хто добра чуе й размаўляе, — Уладзімір Чыквін з Дзяржынска, масквічка Аксана Коўнер (яна ж і перакладчыца).

Сёлета на пленэр з'ехаліся мастачка з Рыгі Санта Кесенфелдэ з мужам Робертам, рэзчыкам па дрэве, Анатоля Мікляеў, Аксана Коўнер, мастак з Украіны Аляксей Навычэвіч, Марыяна Бандарчук з Гродна, Васіль Сідарэнка з Гомеля ды іншыя. З 2017 года пленэры ладзяцца на базе аграсядзібы Наквасы: там гасцей з розных краін прымаюць гасцінныя гаспадары Васіль і Ала Верамейчыкі. Мастакі выходзяць на прыроду й малююць. А творчасць дапамагае ім знайсці сваё месца ў жыцці. Іх пленэрныя пейзажы вельмі рэалістычныя, прасякнутыя любоўю да прыроды. Наваколле беларускае бачыцца ім такім зя-

Ладзіць пленэры Наталля Ермаловіч

лёным, прыгожым, што глядзіш творы — і хочацца занурнуць у намалёваную высокую траву, упівацца пахамі лугавых кветак.

Упершыню пашчасціла мне пазнаёміцца з мастакамі ды іхнімі творамі ў 2010-м. Сёлета запрасілі мяне ў аграсядзібу на свята "Наквасаўскі гасцінец", на якім удзельнікі пленэра выстаўлялі свае творы. Прыгожыя лялькі й тканяны паясы прадстаўлялі майстрых з Дзяржынскага Цэнтра культуры й народнай творчасці. А пад полькі ды "Лявоніху" танчылі з беларусамі таксама рускія, украінцы.

У Дзень Незалежнасці, 3 ліпеня, нашы госці выстаўлялі свае творы на галоўнай алеі гарадскога парка ў Дзяржынску, дзе ладзіліся святочныя імпрэзы ў гонар 75-годдзя Вызвалення Беларусі. Творчая рэабілітацыя сродкамі выяўленчага мастацтва таленавітых людзей, што маюць праблемы са слыхам, паспяхова прадаўжаецца на гасціннай беларускай зямлі.

Лявон Целеш, г. Дзяржынск. Фота аўтара.

Санта Кесенфелдэ з Рыгі

РОЗГАЛАС

Вялікі дзякуй вам, дарагія "Сябры"!

Фэст беларускай культуры "Наша Радзіма — Беларусь", што прайшоў у Нарве, заслугоўвае самых найлепшых слоў

У мінулым нумары газета пісала пра фэст ("Вечна жыві, у сонцы квітней!" — ГР, 15.07.2019), што ладзілі актывісты суполкі "Сябры" ў нарвскім Палацы культуры "Ругодів". Мы, хто быў на свяце, — пад вялікім уражаннем ад тае падзеі. Арганізатары — проста малайцы: абсалютна ўсё прайшло на высокім узроўні. Пры ўваходзе, у фазе гасцей сустракала выстава фотаздымаў, прысвечаных Беларусі й ваенным помнікам, мемарыялам на яе тэрыторыі. У зале каля сцэны, на самой сцэне былі прыгожыя, з густам зробленыя кампазіцыі з беларускімі народнымі вырабамі, ручнікамі, кветкамі.

Вельмі арганічна ў пачатак фэсту ўпісаліся дакументальныя кадры пра Беларусь. Песню "Жураўлі" нетрадыцыйна, пранікнёна спявала юная Лізавета

Гаўрылава з прыгожым, моцным голасам. І, данінай памяці загінулым, у зале мы ўсе слухалі песню стаячы. Людзі ўсхваляваліся, выціралі вочы — так усіх гэта кранула.

Вядома ж, хараша сябе паказалі таксама гаспадары (ансамбль нарвскіх "Сяброў"), а таксама спявачкі з тартускай суполкі "Спадкі". Потым ну проста фурор зрабілі госці: народны гурт песні "Тліса" з Смалевіцкага раёна. Гэта вельмі прафесійны, з чысцючым гучаннем, складаным шматгалосем і дзіўнай лёгкасцю выканання гурт. А салісты! Уразіла Ірына Велянцэйчык: маленская, стройненкая — а як заспявала! Магчыма і яе голасу дзівяць, заварожваюць: так дакладна яна інтануе ад найдалікатных гукаў да проста магутнага гучання. Вельмі спадабаўся саліст Ілья Канпелька, а голас Алега Сёміна так нагадвае знакамитага "песняра" Уладзіміра Мулявіна!

Безумоўна, увесь калектыў "Сяброў" шмат зрабіў, каб падрыхтаваць, правесці

Актывісты суполкі "Сябры" з Нарвы

такі фэст. А галоўная роля ўсё ж належыць Людміле Аннус, кіраўніцы суполкі. Што казаць: прасцей клубу, дому культуры праводзіць падобныя імпрэзы: у іх — штат, спецыялісты на зарплате. А грамадскай суполкі даводзіцца спадзявацца на ўласныя сілы, на энтузіязм і жаданне штосьці зрабіць. І зрабіць — на высокім узроўні! Асабліва мая падзяка "Сябрам" за тое, што дзякуючы іх намаганням у Нарве народ заўсёды ўспрымае беларускія імпрэзы на "ўра". Зала ў "Ругодів" была не проста поўнай — вольных месцаў не было, людзі стаялі ўздоўж сцен. А як прымалі!!! Увогуле — захапленне!!!

Зінаіда Клыга, старшыня Беларуска-Эстонскага Згуртавання Іда-Вірумаа БЭЗ. Фота: Віктар Байкачоў.

КАНТАКТЫ

Туркменскія літаратары — госці Беларусі

Беларуска-туркменскія стасункі ва ўсе гады застаюцца трывалым падмуркам для дружбы нацыянальных літаратур, нацыянальных культур

І, зразумела, гэты мост добрых адносін трымаецца дзякуючы асобам, канкрэтным людзям. Вось і нядаўна ў Беларусі пабывалі ашхабадская публіцыстка, карэспандэнтка Дзяржаўнага інфармацыйнага агенцтва Туркменістана Вікторыя Шчупак, а таксама паэт, журналіст Акмухамед Хемідаў, які працуе ў часопісе "Дзіяр". Іх прымалі ў Міністэрстве інфармацыі Беларусі. Госці пабывалі ў Брэсце, шмат новага адкрылі для сябе пра Беларусь. І паспелі ўжо расказаць пра нашу краіну, пра свае адкрыцці, здзейсненыя тут, сваім чытачам.

Варта нагадаць, што ў апошнія гады ў Мінску, Беларусі гасцявалі туркменская паэтэса Герой Туркменістана Газель Шагульева, вядомы паэт і празаік Агагельды Аланазараў (дарэчы, у розныя гады па-беларуску пабачылі свет тры яго кнігі, адрасаваныя дзецям), празаік і перакладчыца Бягуль Анабаева. Такія сустрэчы, такое гасцяванне, якія дазваляюць убачыць, разгледзець народ, краіну, што называецца, на свае вочы, несумненна, даюць стымулы для пачатку розных творчых праектаў.

Кастусь Ладуцька

Пасля канцэрта на сцэне Палаца культуры "Ругодів"

Чытайце газету ў інтэрнэце на партале vziasda.by

Падпісання на газету "Голас Радзімы" можна ў паштовых аддзяленнях Беларусі

© "Голас Радзімы", 2019

Заснавальнік:
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
"Выдавецкі дом «Звязда»"
Галоўны рэдактар
Іван ЖДАНОВІЧ

Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск, вул.
Б. Хмяльніцкага, 10-а. Пакой 907.
E-mail: glas_radziimy@tut.by
Тэлефон: +375-17-287-15-26

Рэдакцыйнае пасведчанне №61.
Выдадзена 16.07.2018 года
Міністэрствам інфармацыі
Рэспублікі Беларусь

Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
"Выдавецкі дом «Звязда»".
Дырэктар — галоўны рэдактар
Павел Якаўлевіч СУХАРУКАЎ

Аб'ём выдання: 2 друк. арк.
Падпісана да друку: 29.07.2019 г.
Наклад 365.
Заказ —
Выходзіць 2 разы на месяц

Месца друкавання:
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства
"БудМедыаПраект". ЛП №02330/71 ад 23.01.2014.
Вул. Веры Харужай, 13/61. 220123 Мінск,
Рэспубліка Беларусь

Рукпісы прымаюцца толькі ў электронным выглядзе, не вяртаюцца і не рэдакуюцца. Пазіцыя рэдакцыі ды аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках "Голасу Радзімы", могуць не супадаць